

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 11 marca 2022 r.

Sąd Okręgowy Warszawa - Praga w Warszawie VII Wydział Pracy
i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący: SSO Monika Roslan - Karasińska

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w dniu 11 marca 2022 r. w Warszawie

sprawy J. D.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych (...) Oddział w W.

o wyrównanie emerytury

na skutek odwołania J. D.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych (...) Oddział w W.

z dnia 12 listopada 2021 r. znak: (...)

oddala odwołanie.

SSO Monika Roslan – Karasińska

Sygn. akt VII U 1757/21

UZASADNIENIE

J. D. w dniu 1 grudnia 2021 r. złożyła odwołanie od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych (...) Oddział w W. z dnia 12 listopada 2021 r. znak: (...) i wniosła o jej uchylenie w całości oraz zobowiązanie organu rentowego do wypłaty wyrównania przysługującego jej świadczenia emerytalnego za okres 3 lat poprzedzających bezpośrednio miesiąc złożenia wniosku o ponowne przeliczenie wysokości emerytury na skutek wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 6 marca 2019 r. wraz z należnymi odsetkami. W uzasadnieniu odwołująca podniosła, że organ rentowy nie ustalił jej należnego wyrównania za okres trzy lata wstecz przy wydaniu decyzji o ponownym przeliczeniu emerytury w związku z przedmiotowym wyrokiem TK mimo, że był do tego zobowiązany. Odwołująca wskazała, że decyzją z dnia 9 stycznia 2020 r. Zakładu Ubezpieczeń Społecznych przyznał jej emeryturę powszechną od dnia 1 grudnia 2019 r., bez pomniejszenia o kwoty pobranych wcześniej emerytur, lecz nie ustalił wypłaty należnego wyrównania za okres trzech lat poprzedzających bezpośrednio miesiąc złożenia wniosku o ponowne przeliczenie wysokości emerytury (odwołanie, k. 3-4 a.s.).

Zakład Ubezpieczeń Społecznych (...) Oddział w W. w odpowiedzi na odwołanie wniósł o oddalenie odwołania na podstawie art. 477¹⁴ § 1 k.p.c.

Organ rentowy uzasadniając swe stanowisko wskazał, że wnioskiem z dnia 28 października 2021 r. J. D. zwróciła się o wypłatę wyrównania za okres trzech lat wstecz od miesiąca złożenia wniosku o przeliczenie emerytury zgodnie z wyrokiem TK z 6 marca 2019 r. z należnymi odsetkami. Organ rentowy podkreślił, że J. D. pobierała emeryturę wcześniejszą w dniu 23 grudnia 2019 r. tj. złożenia wniosku o emeryturę powszechną. Emerytura z tytułu osiągnięcia powszechnego wieku emerytalnego została jej przyznana decyzją z dnia 9 stycznia 2020 r., znak: (...). Organ rentowy

zaznaczył, że podstawa obliczenia tej emerytury, nie została pomniejszona o kwotę stanowiącą sumę kwot pobranych emerytur wcześniejszych, co wynika ze sposobu obliczenia tej emerytury. Wobec tego brak jest podstaw do przeliczenia świadczenia i wypłacenia wyrównania oraz odsetek (odpowiedź na odwołanie, k. 6 a.s.).

Sąd Okręgowy ustalił następujący stan faktyczny:

J. D. urodziła się w dniu (...), na podstawie decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych (...) Oddział w W. z dnia 22 września 2008 r. znak: (...) uzyskała prawo do emerytury wcześniejszej, po ukończeniu 55 roku życia. Świadczenie to było wielokrotnie waloryzowane i przeliczane (decyzja z dnia 22 września 2008 r., k. 40 tom I a.r.).

Ubezpieczona nie składała wniosku o przyznanie emerytury powszechnej w związku z osiągnięciem 60 – tego roku życia. J. D. składała jedynie wnioski o doliczenie stażu pracy do emerytury wcześniejszej. Dopiero po wydaniu wyroku przez Trybunał Konstytucyjny J. D. złożyła w Zakładzie Ubezpieczeń Społecznych (...) Oddział w W. w dniu 23 grudnia 2019 r. wniosek o emeryturę powszechną (wnioski o doliczenie stażu pracy, k. 173 tom I a.r., wniosek o emeryturę z 23 grudnia 2019 r., k. 1 – 3 tom II a.r.).

Po jego rozpoznaniu organ rentowy decyzją z dnia 9 stycznia 2020 r., znak: (...) przyznał prawo do emerytury powszechnej od 1 grudnia 2019 r. tj. od miesiąca, w którym zgłoszono wniosek. Podstawa wymiaru emerytury, obliczona zgodnie z zasadami określonymi w art. 26 ustawy emerytalnej i wyniosła 3.614,25 zł. Przy obliczeniu wysokości emerytury organ rentowy uwzględnił wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 6 marca 2019 r., czyli obliczył emeryturę powszechną bez pomniejszania o kwoty pobranych emerytur wcześniejszych (decyzja z dnia 9 stycznia 2020 r., k. 4 tom II a.r.).

W dniu 28 października 2021 r. J. D. zwróciła się do ZUS z wnioskiem o wypłatę wyrównania za okres trzech lat wstecz od miesiąca złożenia wniosku o przeliczenie emerytury zgodnie z wyrokiem TK z 6 marca 2019 r. z należnymi odsetkami (wniosek z 28 października 2021 r., k. 9 tom II a.r.).

W odpowiedzi na powyższe wniosek Zakład Ubezpieczeń Społecznych (...) Oddział w W. decyzją z dnia 12 listopada 2021 r. znak: (...) odmówił ponownego ustalenia wysokości emerytury powszechnej na podstawie ustawy z 19 czerwca 2020 r. o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z FUS. W uzasadnieniu decyzji organ rentowy wskazał, że ustawa z 19 czerwca 2020 r. umożliwiła urodzonym w (...)r. ponowne ustalenie wysokości emerytury powszechnej, którym podstawa obliczenia emerytury została pomniejszona o kwoty wcześniejszych emerytur. Organ rentowy wskazał, że decyzją z dnia 9 stycznia 2020 r., przyznał odwołującej emeryturę powszechną, a podstawę jej obliczenia ustalił bez pomniejszania o kwoty pobranych emerytur wcześniejszych, o których mowa w art. 25 ust. 1b ustawy emerytalnej (decyzja ZUS z 12 listopada 2021 r., k. 10 tom II a.r.).

Powyższy stan faktyczny, który nie był sporny między stronami, Sąd ustalił na podstawie dokumentów zgromadzonych w aktach organu rentowego, których wiarygodność nie budziła wątpliwości.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Odwołanie J. D. od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych z dnia 12 listopada 2021 r. znak: (...), jako niezasadne, podlegało oddaleniu.

Na wstępie należy zważyć, że zgodnie z art. 148¹ § 1 kodeksu postępowania cywilnego (Dz.U. z 2019 r. poz. 1460, dalej: k.p.c.) sąd może rozpoznać sprawę na posiedzeniu niejawnym, gdy pozwany uznał powództwo lub gdy po złożeniu przez strony pism procesowych i dokumentów, w tym również po wniesieniu zarzutów lub sprzeciwu od nakazu zapłaty albo sprzeciwu od wyroku zaocznego, sąd uzna - mając na względzie całokształt przytoczonych twierdzeń i zgłoszonych wniosków dowodowych - że przeprowadzenie rozprawy nie jest konieczne. Analizując treść złożonych przez strony dokumentów, w szczególności podniesione przez odwołującą zarzuty Sąd uznał, że okoliczności faktyczne nie były w sprawie sporne. Spór nie dotyczył faktów lecz prawa, wobec czego Sąd na podstawie art. 148¹ § 1 k.p.c. uznał, że

przeprowadzenie rozprawy nie jest konieczne, co w konsekwencji pozwoliło na rozpoznanie sprawy na posiedzeniu niejawnym.

Spór zaistniały w niniejszej sprawie dotyczył uwzględnienia przy obliczaniu wysokości emerytury wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 6 marca 2019r. w sprawie o sygn. P 20/16, w którym orzekł o niezgodności z art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, art. 25 ust. 1b ustawy z dnia 17 grudnia 1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, w brzmieniu obowiązującym do 30 września 2017r., w zakresie, w jakim dotyczy kobiet urodzonych w (...)r., które przed dniem 1 stycznia 2013r. nabyły prawo do emerytury na podstawie art. 46 tej ustawy.

Konsekwencją każdego orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego o niezgodności z Konstytucją, umową międzynarodową lub z ustawą aktu normatywnego, na podstawie którego zostało wydane prawomocne orzeczenie sądowe, ostateczna decyzja administracyjna lub rozstrzygnięcie w innych sprawach, wynikająca z art. 190 ust. 4 Konstytucji RP, jest to, że takie orzeczenie stanowi podstawę do wznowienia postępowania, uchylenia decyzji lub innego rozstrzygnięcia na zasadach i w trybie określonych w przepisach właściwych dla danego postępowania. Ustawa z dnia 17 grudnia 1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tekst jedn. Dz. U. 2022r., poz. 504), zwana dalej ustawą emerytalną, nie zawiera odpowiedniej regulacji określającej wprost zasady i tryb postępowania w omawianym przypadku. Jednak orzeczenie, o którym mowa w art. 190 ust. 4 Konstytucji, stanowi samodzielną i szczególną podstawę wznowienia postępowania wymienioną *expressis verbis* w przepisach regulujących postępowanie zarówno sądowe (art. 401¹ k.p.c. i art. 540 § 2 k.p.k.), jak i administracyjne (art. 145a k.p.a.). W myśl art. 124 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych w postępowaniu w sprawach o świadczenia określone w niej stosuje się przepisy Kodeksu postępowania administracyjnego, chyba że ustawa stanowi inaczej. Za przepis, na podstawie którego może dojść do wzruszenia decyzji organu rentowego wydanej w oparciu o akt normatywny uznany orzeczeniem Trybunału Konstytucyjnego za niezgodny z Konstytucją, należy zatem uznać art. 145a k.p.a., zgodnie z którym można żądać wznowienia postępowania również w przypadku, gdy Trybunał Konstytucyjny orzekł o niezgodności aktu normatywnego z Konstytucją, umową międzynarodową lub ustawą, na podstawie którego została wydana decyzja (§ 1). We wskazanej sytuacji skargę o wznowienie postępowania wnosi się w terminie jednego miesiąca od dnia wejścia w życie orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego.

W rozpatrywanym przypadku wobec faktu, że w dniu 6 marca 2019r. Trybunał Konstytucyjny wydał orzeczenie w sprawie o sygn. P 20/16, a ubezpieczona wystąpiła z wnioskiem o przyznanie emerytury powszechnej w zw. z powyższym wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego, organ rentowy wydał decyzję z dnia 9 stycznia 2020 r.

Analizując wskazane zagadnienie nie można zapominać, że organ administracji, wydając decyzję co do meritum sprawy, rozpoznaje sprawę na nowo. Oznacza to również konieczność uwzględnienia skutków wyroku Trybunału Konstytucyjnego stwierdzającego niekonstytucyjność przepisu, na podstawie którego ma być wydana decyzja, także wówczas, gdy orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego nie było przesłanką wznowienia postępowania (wyrok NSA z 1 lipca 2011r., II OSK 470/11, LEX nr 1083653). Konieczność respektowania skutków orzeczeń Trybunału Konstytucyjnego wynika z faktu posiadania przez te orzeczenia powszechnie obowiązującej mocy (art. 190 ust. 1 Konstytucji RP). W przedmiotowej sprawie, zdaniem Sądu, istotne było również to, czy orzeczenie TK wywołuje skutki prawne z mocą wsteczną (*ex tunc*), czy też działa wyłącznie na przyszłość (*ex nunc*). Trzeba na wstępie wyjaśnić, że jak podkreśla się w judykaturze - ogłoszenie wyroku Trybunału Konstytucyjnego we właściwym organie publikacyjnym jest równoznaczne z utratą mocy obowiązującej zakwestionowanego aktu normatywnego lub jego przepisu (przepisów) wyłącznie w zakresie określonym w sentencji tego wyroku (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 24 stycznia 2006r., sygn. akt: I PK 116/05). Wejście orzeczenia Trybunału w życie powoduje co do zasady utratę mocy obowiązującej zakwestionowanego przepisu (lub przepisów) ze skutkiem *ex tunc* (wstecz) - czyli tak, jak gdyby dany przepis nigdy nie obowiązywał. W orzecznictwie sądów administracyjnych stanowisko takie wyraził Naczelny Sąd Administracyjny w wyroku z dnia 6 lutego 2008r. (II OSK 1745/07), stwierdzając, że przepis uznany przez TK za niekonstytucyjny ma taki charakter od samego początku, tj. od dnia jego wejścia w życie. Ku temu pogładowi skłania się również Sąd Najwyższy, który m.in. w wyroku z dnia 20 maja 2009r. (I CSK 379/08) podkreślił, że stwierdzona przez Trybunał Konstytucyjny niezgodność z Konstytucją nie istnieje wyłącznie w chwili orzekania przez Trybunał,

lecz występuje również wcześniej. Pozwala to przyjąć, że co do zasady, orzeczenia Trybunału mają moc wsteczną, a przyjęcie skuteczności *ex nunc* naruszałoby spójność systemową konstytucji i byłoby trudne do pogodzenia z art. 77 Konstytucji (prawo do wynagrodzenia szkody, jaka została wyrządzona przez niezgodne z prawem działanie organu władzy publicznej).

W orzecznictwie panuje zatem pogląd o retroaktywnym skutku orzeczeń Trybunału Konstytucyjnego derogujących konkretne przepisy jako niezgodne z Konstytucją RP, który należy rozumieć w ten sposób, że uznany przez Trybunał Konstytucyjny za niezgodny z Konstytucją przepis prawa nie może być stosowany przez sądy i inne organy w odniesieniu do stanów faktycznych sprzed ogłoszenia orzeczenia Trybunału (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 7 grudnia 2000r., III ZP 27/00, oraz wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 5 września 2001r., II UKN 542/00, z dnia 12 czerwca 2002r., II UKN 419/01, z dnia 27 września 2002r., II UKN 581/01, z dnia 18 grudnia 2002r., I PKN 668/01, z dnia 24 stycznia 2006r., I PK 116/05). Od tej zasady istnieją wyjątki między innymi określone w art. 190 ust. 3 Konstytucji RP. Stosownie do tego przepisu orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego wchodzi w życie z dniem ogłoszenia i z tym samym dniem następuje utrata mocy obowiązującej aktu normatywnego, którego dotyczyło orzeczenie Trybunału. Jednak Trybunał Konstytucyjny może określić inny termin utraty mocy obowiązującej aktu normatywnego. Termin ten nie może przekroczyć osiemnastu miesięcy, gdy chodzi o ustawę, a gdy chodzi o inny akt normatywny - dwunastu miesięcy. Tak więc przepis art. 190 ust. 3 ustawy zasadniczej przewiduje możliwość odroczenia przez Trybunał Konstytucyjny daty utraty mocy obowiązującej aktu normatywnego uznanego za niekonstytucyjny. Innym wyjątkiem od zasady wstecznej mocy obowiązującej orzeczeń Trybunału jest sytuacja, w której skuteczność wyroku Trybunału Konstytucyjnego *ex tunc* naruszałaby zasadę ochrony praw słuszenie nabytych (art. 2 Konstytucji RP). W takim przypadku należy przyjąć, że wyrok Trybunału nie działa *ex tunc* w zakresie, w jakim naruszałoby to wspomnianą wyżej zasadę konstytucyjną (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 26 stycznia 2011r., sygn. akt: II CSK 335/10). W niniejszej sprawie jednak Trybunał Konstytucyjny nie odroczył daty utraty mocy obowiązującej art. 25 ust. 1b ustawy emerytalnej. Zatem należy stwierdzić, że z dniem ogłoszenia wyroku przepis ten przestał istnieć w obowiązującym stanie prawnym.

Warto dodać, że podobne skutki działające *ex tunc* wywołuje wznowienie postępowania administracyjnego po wydaniu wyroku Trybunału Konstytucyjnego, na mocy którego został uznany za niezgodny Konstytucją RP akt normatywny będący uprzednio podstawą wydania decyzji przez organ administracji publicznej, w tym organ rentowy. Wznowione postępowanie administracyjne zamyka wydanie jednej z decyzji wymienionych w przepisie art. 151 k.p.a. Jak wskazuje się w piśmiennictwie, nowa decyzja organu rentowego powinna uchylać wszelkie skutki aktu wydanego na podstawie wadliwie skonstruowanej normy, w tym poprzednio wydane decyzje. Zadaniem organu rentowego w takiej sytuacji jest zatem ponowne zbadanie sprawy w oparciu o stan prawny istniejący po wydaniu orzeczenia przez Trybunał Konstytucyjny. Swą decyzją organ rentowy powinien objąć okres po wydaniu decyzji wadliwej, co prowadzi do wniosku, że decyzja wydana na podstawie art. 151 k.p.a. kształtuje prawo ubezpieczonego wstecz, sięgając do okresu obowiązywania decyzji uchylonej. Innymi słowy, wzruszalność prawomocnych i negatywnych decyzji rentowych w trybie przewidzianym przez art. 145a § 1 k.p.a. powinna zapewnić zainteresowanym odzyskanie pełni praw do świadczeń od momentu ich pozbawienia lub ograniczenia (por. Jacek Chmiel, Paweł Zaborniak „Wznowienie postępowania w sprawie emerytalno-rentowej po wyroku Trybunału Konstytucyjnego”, Służba Pracownicza z 2013r. Nr 1, str. 25-27).

W rozpatrywanym przypadku skuteczność *ex tunc* wskazanego wyżej orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego nie narusza zasady ochrony praw nabytych ubezpieczonej jak i pozostałych kobiet urodzonych w (...)r., a wręcz pozwala na chronienie tych praw, bo prowadzi do reaktywacji przyznania prawa do wypłacenia emerytury w wysokości, w jakiej ubezpieczona powinna ją otrzymywać w sytuacji, gdyby nigdy nie istniał art. 25 ust. 1b ustawy emerytalnej. Ponadto z sentencji wyroku Trybunału Konstytucyjnego nie wynika, aby przedmiotowe orzeczenie miało działać jedynie na przyszłość.

Sąd Okręgowy zważył, że J. D. pobierała wcześniejszą emeryturę przyznaną jej decyzją Zakładu Ubezpieczeń Społecznych (...) Oddział w W. z dnia 22 września 2008 r. znak: (...) która następnie była przeliczana oraz waloryzowana. Ubezpieczona nie składała wniosku o przyznanie emerytury powszechnej w związku z osiągnięciem

60 – tego roku życia, a jedynie wnioski o doliczenie stażu pracy. Dopiero po wydaniu wyroku przez Trybunał Konstytucyjny odwołująca złożyła w dniu 23 grudnia 2019 r. wniosek o emeryturę powszechną.

Organ rentowy decyzją z dnia 9 stycznia 2020 r., znak: (...) przyznał J. D. prawo do emerytury powszechnej od 1 grudnia 2019 r. tj. od miesiąca, w którym zgłoszono wniosek. Przy obliczeniu wysokości emerytury organ rentowy uwzględnił wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 6 marca 2019 r., czyli obliczył emeryturę powszechną bez pomniejszania o kwoty pobranych emerytur wcześniejszych.

Zgodnie z art. 129 ust. 1 ustawy emerytalnej świadczenie wypłaca się od dnia powstania prawa do niego, nie wcześniej jednak niż od miesiąca, w którym zgłoszono wniosek lub wydano decyzję z urzędu, uzależniając początkową datę wypłaty świadczenia od daty złożenia wniosku o świadczenie (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 10 lutego 2012r., II UK 146/11).

Sąd Okręgowy zważył, że Zakład Ubezpieczeń Społecznych (...) Oddział w W. prawidłowo ustalił datę przyznania świadczenia od 1 grudnia 2019 r. gdyż ubezpieczona złożyła przedmiotowy wniosek o emeryturę powszechną w dniu 23 grudnia 2019 r. Sąd ponadto miał na uwadze, że ubezpieczona nie składała wcześniej wniosku o przyznanie świadczenia w związku z osiągnięciem powszechnego wieku emerytalnego, wobec tego do momentu złożenia wniosku o emeryturę powszechną 23 grudnia 2019 r., pobierała emeryturę wcześniejszą. Wobec ubezpieczonej nie został zastosowany art. 25 ust. 1b ustawy z dnia 17 grudnia 1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych w brzmieniu obowiązującym do 30 września 2017r., gdyż w myśl tego przepisu wyłącznie emerytury powszechne były pomniejszane o kwoty pobranych emerytur wcześniejszych. W przypadku ubezpieczonej nie miało to miejsca, ponieważ pobierała emeryturę wcześniejszą, a nie emeryturę powszechną o której mowa w ww. przepisach. W świetle tych rozważań skarżona decyzja organu rentowego 12 listopada 2021 r. znak: (...) jest prawidłowa. Organ rentowy słusznie wskazał, że decyzją z dnia 9 stycznia 2020 r., przyznał odwołującej emeryturę powszechną, a podstawę jej obliczenia ustalił bez pomniejszania o kwoty pobranych emerytur wcześniejszych, o których mowa w art. 25 ust. 1b ustawy emerytalnej, dlatego też nie było możliwości wypłaty wyrównania, gdyż wyrównania dotyczą wyłącznie przypadku gdy emerytura powszechna została pomniejszona o kwoty pobranych emerytur wcześniejszych.

W związku z powyższym Sąd Okręgowy w sentencji wyroku orzekł o oddaleniu odwołania, na podstawie art. 477¹⁴ § 1 k.p.c.

ZARZĄDZENIE

(...)

M.P.